

คำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์
เรื่อง การตรวจสอบกิจการสหกรณ์
พ.ศ. ๒๕๕๖

เพื่อให้การตรวจสอบกิจการของสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีแนวทางที่ชัดเจน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ รวมถึงรักษาผลประโยชน์ของมวลสมาชิกและเพื่อให้ผู้ตรวจสอบกิจการใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบกิจการ

อาศัยอำนาจตามข้อ ๒ (๑) (๑.๔) ของคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ ที่ ๗๐๑/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ เรื่อง มอบอำนาจหน้าที่ ให้รองนายทะเบียนสหกรณ์ปฏิบัติการแทนนายทะเบียนสหกรณ์ จึงออกคำแนะนำเกี่ยวกับการตรวจสอบกิจการสหกรณ์ ดังนี้

๑. การเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการ

มาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้สหกรณ์มีผู้ตรวจสอบกิจการ ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก หรือบุคคลภายนอก เพื่อดำเนินการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์นั้น ในการเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการให้เป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์ และโดยที่สหกรณ์เป็นองค์กรประชาธิปไตย ที่ควบคุมโดยสมาชิก ซึ่งสมาชิกได้เลือกกรรมการเข้ามาเป็นตัวแทนในการบริหารงานสหกรณ์ การที่จะตรวจสอบว่ากรรมการที่ได้รับการเลือกเข้ามานั้นได้ทำหน้าที่ของตนตามที่ควรเพียงใดก็ควรทำโดยสมาชิกเช่นเดียวกัน ดังนั้น การเลือกผู้ตรวจสอบกิจการควรพิจารณาเลือกจากสมาชิกของสหกรณ์เป็นลำดับแรก กรณีเลือกบุคคลภายนอกเป็นผู้ตรวจสอบกิจการอาจเลือกบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ทั้งนี้ ในกรณีที่สหกรณ์เลือกนิติบุคคลเป็นผู้ตรวจสอบกิจการ หนังสือเสนอบริการตรวจสอบกิจการของนิติบุคคลควรระบุชื่อผู้ที่รับผิดชอบในการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ไว้ให้ชัดเจนด้วย

อนึ่ง สหกรณ์อาจเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการเป็นการสำรองไว้ด้วย เพื่อให้ผู้ตรวจสอบกิจการที่สหกรณ์เลือกตั้งสำรองไว้ สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีในกรณีที่ผู้ตรวจสอบกิจการที่ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่พ้นจากตำแหน่ง ยกเว้นกรณีถึงคราวออกตามวาระ

สำหรับการเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการของชุมนุมสหกรณ์ เนื่องจากสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์ คือ สหกรณ์ต่าง ๆ การที่สหกรณ์สมาชิกจะรับงานตรวจสอบกิจการของชุมนุมสหกรณ์ในข้อบังคับของสหกรณ์สมาชิคนั้น ต้องมีการกำหนดเรื่องการรับงานตรวจสอบกิจการไว้ในวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ และจะต้องมอบหมายให้ผู้แทนของสหกรณ์ซึ่งเข้าร่วมประชุมใหญ่ของชุมนุมสหกรณ์ เป็นผู้รับงานตรวจสอบกิจการของชุมนุมสหกรณ์ด้วย

๒. ผู้ตรวจสอบกิจการ

๒.๑ คุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของผู้ตรวจสอบกิจการ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์ ทั้งนี้ ผู้ตรวจสอบกิจการควรมีคุณสมบัติอย่างน้อย ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นสมาชิกของสหกรณ์ หรือบุคคลภายนอกที่ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบกิจการ

(๒) ไม่เป็นผู้สอบบัญชี หรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชี หรือบุคคลที่อยู่ในสังกัดนิติบุคคลที่รับงานสอบบัญชีของสหกรณ์นั้น

(๓) ไม่เป็นกรรมการของสหกรณ์นั้น

(๔) ไม่เป็นผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์นั้น หรือสหกรณ์อื่น

๒.๒ จำนวนผู้ตรวจสอบกิจการให้เป็นไปตามที่นายทะเบียนกำหนด ซึ่งได้กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ ทั้งนี้ ควรพิจารณาให้มีจำนวนผู้ตรวจสอบกิจการที่เหมาะสมกับสภาพของสหกรณ์ โดยคำนึงถึงขนาดและปริมาณธุรกิจของสหกรณ์เป็นสำคัญ นอกจากนี้หากที่ประชุมใหญ่เลือกผู้ตรวจสอบกิจการเกินกว่า ๑ คน ให้ผู้ตรวจสอบกิจการเหล่านั้นเลือกประธานผู้ตรวจสอบกิจการขึ้น แล้วแจ้งที่ประชุมใหญ่ในคราวเดียวกันกับที่มีการเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการได้ทราบ โดยประธานผู้ตรวจสอบกิจการมีหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดให้มีการตรวจสอบกิจการและสรุปผลการตรวจสอบกิจการเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการและที่ประชุมใหญ่ด้วย

๒.๓ ผู้ตรวจสอบกิจการควรประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น การเงิน การบัญชี กฎหมาย การบริหารจัดการ เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น

๒.๔ ผู้ตรวจสอบกิจการควรเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาด้านการตรวจสอบกิจการเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะด้านการเงินการบัญชีและการตรวจสอบกิจการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การปฏิบัติงานตรวจสอบกิจการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจสอบกิจการ

ผู้ตรวจสอบกิจการ มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินการทั้งปวงของสหกรณ์ รวมทั้งตรวจสอบกิจการด้านต่างๆ ของสหกรณ์ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

๔. การปฏิบัติงานตรวจสอบกิจการ

ผู้ตรวจสอบกิจการควรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่กำหนดในข้อบังคับของสหกรณ์ รวมทั้งในเรื่องต่อไปนี้

๔.๑ สอบทานและประเมินประสิทธิภาพระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ว่าเหมาะสมและเพียงพอสำหรับการดำเนินงานและการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประเมินความเสี่ยง แล้วพิจารณากำหนดขอบเขตและวิธีการปฏิบัติงานตรวจสอบให้เหมาะสมรัดกุม

๔.๒ ตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น การให้สินเชื่อ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย การรวบรวมผลิตผล การแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า การให้บริการ และส่งเสริมการเกษตร การรับฝากเงิน เป็นต้น

๔.๓ ตรวจสอบการควบคุม ดูแลรักษาสินทรัพย์และการใช้ทรัพยากรทุกประเภทของสหกรณ์ว่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

๔.๔ ติดตามผลการบริหารงานของคณะกรรมการดำเนินการ เพื่อประกอบการพิจารณาเสนอปรับปรุงแผนงาน นโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนประสิทธิภาพในการบริหารงาน

๔.๕ จัดทำรายงานการตรวจสอบกิจการให้ครอบคลุมเรื่องที่ตรวจสอบ ตาม ๔.๑ - ๔.๔

๔.๖ เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการเป็นประจำทุกเดือนและเข้าร่วมประชุมใหญ่เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับรายงานการตรวจสอบกิจการที่นำเสนอต่อที่ประชุมนั้น ๆ

๕. การรายงานการตรวจสอบกิจการ

ผู้ตรวจสอบกิจการควรรายงานผลการตรวจสอบกิจการเป็นลายลักษณ์อักษร ดังต่อไปนี้

๕.๑ รายงานการตรวจสอบกิจการประจำเดือน หรือรายงานการตรวจสอบกิจการของเดือนที่เข้าทำการตรวจสอบ เป็นการสรุปผลการตรวจสอบกิจการประจำเดือน รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำที่เป็นประโยชน์เสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการในการประชุมประจำเดือนคราวถัดไป

๕.๒ รายงานการตรวจสอบกิจการประจำปี เป็นการสรุปผลการตรวจสอบโดยภาพรวมเสนอต่อที่ประชุมใหญ่

๕.๓ รายงานการตรวจสอบกิจการกรณีเร่งด่วน ในกรณีที่ตรวจพบว่ามีเหตุการณ์ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญ และ/หรือสหกรณ์มีการปฏิบัติไม่เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อกำหนด ประกาศ หรือคำแนะนำของทางราชการ รวมทั้งข้อบังคับ ระเบียบ มติที่ประชุม หรือคำสั่งของสหกรณ์อย่างมีสาระสำคัญ ให้เสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และเพื่อประโยชน์ของสหกรณ์ ควรจัดส่งสำเนารายงานดังกล่าวต่อสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์และสำนักงานสหกรณ์จังหวัดในพื้นที่หรือสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่ ๑ หรือ พื้นที่ ๒ โดยมีชกช่า

ทั้งนี้ ผู้ตรวจสอบกิจการควรติดตามผลการดำเนินการแก้ไขของสหกรณ์ และจัดส่งสำเนารายงานการแก้ไขของสหกรณ์ต่อสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์และสำนักงานสหกรณ์จังหวัดในพื้นที่หรือสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่ ๑ หรือ พื้นที่ ๒ ด้วย

๖. จริยธรรมในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการ

ผู้ตรวจสอบกิจการควรมีจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ดังนี้

๖.๑ ความรับผิดชอบ

- มีความตระหนักและความรับผิดชอบในหน้าที่ผู้ตรวจสอบกิจการ
- ต้องเข้าถึงข้อมูลทางการเงินการบัญชีและธุรกิจของสหกรณ์อย่างเพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ผู้ตรวจสอบกิจการให้มีประสิทธิภาพ

- ให้ความสำคัญกับการเตือนภัยล่วงหน้าและรายการที่ผิดปกติ
- ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์กับการบริหารจัดการสหกรณ์

๖.๒ ความซื่อตรง

- มีความซื่อสัตย์ สุจริต เทียงธรรม ปราศจากอคติส่วนตัว
- ไม่ใช่โอกาสในการแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองและผู้อื่น

๖.๓ ความเป็นกลาง

- พึงละเว้นการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือกระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสหกรณ์
- ใช้ดุลพินิจอย่างเป็นอิสระในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการตัดสินใจ

๖.๔ ความรู้ ความสามารถ

- รับงานที่ตนมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน
- พัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของงานตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง

๖.๕ การรักษาความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดผลเสียหายแก่สหกรณ์ที่ได้จากการปฏิบัติงานตรวจสอบกิจการ เว้นแต่ เพื่อประโยชน์ต่อสหกรณ์ หรือเป็นการดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด

๖.๖ ไม่พึงเรียกร้อง หรือรับสิ่งของ หรือทรัพย์สินมีค่าใด ๆ เกินควรจากสหกรณ์นอกเหนือจากค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นตามที่สหกรณ์กำหนด

๗. ความรับผิดชอบของผู้ตรวจสอบกิจการ

สหกรณ์ควรกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ตรวจสอบกิจการไว้ให้ชัดเจนในข้อบังคับของสหกรณ์ ในกรณีผู้ตรวจสอบกิจการปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติ หรือประพฤติดังจริยธรรมในการปฏิบัติงานจนเป็นเหตุให้สหกรณ์ได้รับความเสียหาย

๘. การขึ้นทะเบียนผู้ตรวจสอบกิจการ

เพื่อให้มีข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตรวจสอบกิจการอันจะเป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ในการพิจารณาเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการ ผู้ตรวจสอบกิจการที่ผ่านการอบรมหรือสัมมนาด้านการตรวจสอบกิจการจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์หรือหน่วยงานอื่น สามารถขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจสอบกิจการตามแนวปฏิบัติในการขึ้นทะเบียน รวมทั้งสามารถขอบันทึกข้อมูลเพิ่มเติมหากผ่านการอบรมเพิ่มเติมในภายหลังแล้ว

ทั้งนี้ การขึ้นทะเบียนผู้ตรวจสอบกิจการดังกล่าว ถือเป็นฐานข้อมูลด้านผู้ตรวจสอบกิจการของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อย่างไรก็ตามให้เป็นไปโดยความสมัครใจของผู้ตรวจสอบกิจการ

๙. หน้าที่ของสหกรณ์ผู้รับการตรวจสอบกิจการ

๙.๑ อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือแก่ผู้ตรวจสอบกิจการในการเข้าไปในสำนักงานของสหกรณ์เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบกิจการ

๙.๒ จัดทำบัญชี เอกสารหลักฐานทางการเงิน การบัญชี ตลอดจนเอกสารหลักฐานอื่น ๆ ให้เรียบร้อย ครบถ้วนและพร้อมที่จะให้ผู้ตรวจสอบกิจการตรวจสอบได้

๙.๓ ชี้แจงและตอบข้อซักถามต่าง ๆ พร้อมทั้งหาข้อมูลเพิ่มเติมให้แก่ผู้ตรวจสอบกิจการ

๙.๔ พิจารณาปฏิบัติตามข้อทักท้วงและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจสอบกิจการ

๑๐. การถือปฏิบัติ

ให้ยกเลิกคำแนะนำใด ๆ ในส่วนที่ได้กำหนดไว้แล้วในคำแนะนำนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับคำแนะนำนี้ ให้ใช้คำแนะนำนี้แทน

ทั้งนี้ ให้ถือปฏิบัติตั้งแต่วันถัดจากวันที่ประกาศใช้คำแนะนำนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

(นายวิจักร อากัปกรณ์)

อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

รองนายทะเบียนสหกรณ์ ปฏิบัติการแทน

นายทะเบียนสหกรณ์